

ПРИКАЗИ КЊИГА

ЗБИРКА ЧЛАНАКА

О МОРАЛНО-ПОЛИТИЧКОМ И ПАРТИЈСКО-ПОЛИТИЧКОМ РАДУ

ИЗДАЊЕ ВИЗ ЈНА „ВОЈНО ДЕЛО“ 1961. год.

Издавање збирке чланака из области партијско-политичког рада и морала наше Армије резултат је како непосредне практичне потребе, тако и жеље да се бар део вреднијих радова наших људи датих у послератном периоду извуче из мноштва часописа и учини не само доступнијим садашњим читаоцима већ и онима који ће ма кад желети да сагледају развој Армије кроз призму ове проблематике. Из тога произилазе и значај књиге, оправданост оваквог подухвата и стварна вредност одабраних радова.

Често се у попису литературе за изучавање појединих тема налазе и чланци разбацани по мноштву часописа којих више нема у личним библиотекама старешина. То изазива тешкоће у комплетирању и онако оскудне литературе по неким темама. Зато ће ова збирка, која садржи претежан део управо ових тражених чланака, представљати знатно олакшање за старешине које су досада биле упућене на часописе. Збирка ће нарочито добро доћи младим старешинама да у њој виде какви су се проблеми из области морала и партијско-политичког рада појавили у нашој Армији у протеклим годинама, како су се манифестовали и како су решавани. Јер, изношење одређених проблема у разним периодима на свој начин показује развитак Армије, објективне услове у којима је расла и субјективне напоре усмерене ка обезбеђењу тога развоја. А то ће младим старешинама користити двојако: и као информација и као искуство (без обзира шта је постигнуто у другим условима).

Оправданост издавања ове збирке не исцрпљује се само непосредним практичним потребама. Корисно је одабрати изванредан број бољих чланака у којима су обрађени разни проблеми из области морала и партијско-политичког рада у рату и послератном периоду, сврстати их по тематици и времену у коме су се појављивали и дати их у трајнијем облику. Тако ће се систематизовати материјал који може послужити за сагледавање развоја Армије у оквирима ових проблема, а може послужити и као материјал за израду монографија које би полазиле од принципа развојности у обради појединих питања морала и партијско-политичког рада у овом периоду. На тај се начин од разбацаних чланака по мноштву часописа добила збирка која даје већу

вредност сваком од изабраних чланака, а у целини одражава збивања у једној широкој области кроз рат и 15 послератних година у чему и лежи њен значај.

У припреми збирке поставио се проблем избора и систематизације чланака. Наиме, у периоду од 15 година написано је много чланака у многим часописима који су излазили или и сада излазе у Армији. Књига је, међутим, ограниченог простора, па се морао одабрати само мали део онога чиме се располагало. Није лако, па ни могућно, сврстати чланке по вредности, утолико више што нема одређених критерија који би омогућили такво сврставање на основу којег би се извршио избор.

Но, квалитет чланака није могао да буде једино мерило. Ако смо желели обухватити целокупан ратни и послератни период, онда смо из одређеног мањег периода морали узети изванредан број чланака без обзира на то да ли су у целини бољи или лошији од оних из претходног или наредног периода. Тако се могло догодити да изостану неки бољи чланци из периода који је обиловао таквим материјалима, а узети су лошији из другог периода где је избор био слабији.

Исто тако и тематика је условила избор одређених чланака, па и због тога квалитет није био једино мерило. Пошто смо желели да сврстамо материјале по одређеним садржајима, морали смо одабрати чланке по тематички неовисно о богатству извора, па се могло догодити да бољи чланци из једне области изостану, а лошији из друге уђу у збирку.

Све су то објективне тешкоће при избору. Међутим, не би се смеле заборавити и субјективне. Оне су резултат како чињенице да све материјале нису могли оцењивати сви они који су учествовали у избору, тако и неуједначености њихових критерија. Због тога је могућно и нормално да у свим случајевима није учињен најбољи избор и да у збирку нису ушли неки чланци исте па, можда, и веће вредности.

Већ при избору чланака морало се водити рачуна о њиховој систематизацији. И у том погледу постојале су тешкоће објективне и субјективне природе. Постоји низ вредних радова који по свом садржају и начину прилажења проблему могу подједнако ући у више области, па колико је оправдано дати их у једној, исто толико је оправдано дати их и у другој. У таквим случајевима може да буде пресудно то што из једне области има више материјала, па ће неки чланак бити пребачен у другу област без обзира на то што се могао наћи у првој. Но, такви и слични случајеви не оправдавају увек било какву систематизацију. Тако се, на пример, чланак С. Јовановића „Неки наставни принципи” налази у првом поглављу („Општи чланци о васпитном раду у Армији”), а по свом садржају очито треба да се налази у четвртом („Политичко васпитање и образовање”) у коме се обрађују наставни проблеми. Наставни принципи представљају један од основних проблема наставног процеса, па их је неоправдано извлачити из дидактичких проблема и пребацивати у опште чланке о ва-

спитном раду. Слично је и са чланком В. Мићуновића „Политичка припрема 29 дивизије за сарајевску операцију” који се налази у трећем поглављу („Морал и морално васпитање”), а који би, пошто обрађује проблеме из НОР-а, било нормалније да је распоређен у пето поглавље („О моралним факторима у НОР-у”).

Одређивање области у које ће бити сврстани изабрани чланци у основи је добро обављено јер одражава садржај оног што се стварно збивало у оквирима ширег појма партијско-политичког рада и морала Армије. Друго је питање да ли су сви наслови за те области најсрећније изабрани, да ли су адекватни садржају. Тако, на пример, друга глава носи наслов „Рад партијске организације у Армији”. Можда би боље било само „Партијска организација у Армији”, јер је први наслов одређенији од другог, па не дозвољава слободнију расподелу чланака. По том наслову би требало да сви чланци из рада партијске организације у НОР-у или после рата уђу у другу главу мада су погоднији за остале које поближе одређују садржај (у ствари, тако је и учињено). Стога би шири наслов друге главе давао више права да се неки чланци из рада партијске организације сврстају у друга подручја.

Наслов пете главе није добро одабран. Пре свега није реч „о моралним факторима” већ о моралном фактору. Но, и без обзира на то, овакав наслов је преузак за садржај који је у овој глави дат. Њеним садржајем стварно су обухваћени и проблеми морала и политички рад у најширем смислу. Тај политички рад није био сведен само на подизање морала, већ је обухватао шире подручје васпитања, далекосежније циљеве васпитног, образовног и другог карактера. Због тога је и насловом требало изразити сву ширину и оквире тог садржаја.

Тешкоће у систематизацији произилазе и из чињенице да су еволуирала наша гледања на многе проблеме. Богатству наше праксе васпитног рада у рату и после рата није следила теорија која би општила резултате праксе и систематизовала све то у оквире одређених научних дисциплина. Зато ауторима који су писали пре, на пример, 10—15 година није било могућно полазити са становишта данашње систематизације, што је изазвало неиздиференцираност обраде појединих проблема. То се нарочито односи на материју обухваћену трећом, четвртном и петом главом. Једино олакшање код сврставања материјала у петој глави долази отуда што су обухваћени чланци који се односе на период рата. Оваква временска систематизација има оправдања, мада је врло тешко унутар овог поглавља извршити неко даље разврставање. А такав проблем ће се појавити оног момента кад будемо желели издати сакупљене материјале о политичком раду и проблемима морала у НОР-у и систематизовати их по садржају.

Код трећег и четвртог поглавља се највише осетило еволуирање наших гледања на проблеме васпитања и наставе. У рату нисмо имали ни потребе да посебно истичемо проблеме моралног васпитања, а посебно наставног процеса због тога што васпитни рад није био ни по садржају ни по облицима и методама толико издиференциран да би захтевао ово разликовање. Кад је, међутим, после рата садржај обра-

зовног рада постао обимнији одмах је настала и потреба за организованим наставним процесом што је повлачило и проблеме теорије наставе, с једне, и теорије моралног васпитања, с друге стране. Али, ове потребе нису довољно брзо ни темељито уочене. Уследио је релативно дуг период у коме се одвијао наставни процес а при том су се избегавали термини везани за њ из неке бојазни да се политички рад не претвори у лошу школску наставу. Не улазећи на овом месту у узроке те појаве, ваља истаћи чињеницу да смо дуго радили на настави (макар и својеврсној), а да при том нисмо студиозније решавали проблеме везане за наставу. Због тога су аутори чланака кроз готово десет послератних година прилазили проблемима политичког рада недовољно издиференцирано са становишта теорије васпитања, те се нису могли наћи чланци старији од 5 година који би обрађивали проблеме наставе.

Иако са подручја морала имамо доста материјала из готво целокупног послератног периода, ипак ће читаоцу пасти у очи да начин прилажења проблемима није довољно систематичан са данашњих аспеката. И овде је дошло до изражаја еволуирање наших гледања, што је и разумљиво. Ми смо у НОР-у успешно обезбеђивали морално-политичку чврстину наших јединица, знали смо шта треба предузимати и то смо предузимали. Данас, међутим, проблеме морала морамо сагледавати са становишта мира и рата. Нама је потребна армија са високим моралом у миру да би то исто била у рату. Како мир и рат представљају две различите околности у којима живе и раде људи, то се појављују и различите проблеми садржаја и изградње морала. Све то, разумљиво, захтева научну разраду проблема морала Армије у миру и рату почев од појма и садржаја па до конкретних мера срачунатих на учвршћење морала јединица и појединаца. Тај је процес у развоју, па оно што нам данас изгледа нормално, логично и научно, сутра већ може изгледати друкчије. Због тога материјали по овим проблемима писани пре 5 или 10 година не могу задовољити данашња мерила у првом реду са аспекта систематизације.

Пракса нашег рада на јачању морала је богата како по садржају тако и по методама, средствима и облицима, а то је оно што чини вредност ранијих материјала и што ће читалац наћи у њима данас. А његови шири, свестранији и одређенији погледи ће му омогућити да боље сагледа и искористи управо онај изванредно вредан садржај који се налази у тим старим материјалима.

Читајући најстарије чланке из ове збирке и упоређујући их са новијим може се уочити повезаност проблема, а тиме и актуелност материјала. Има питања која се не могу скидати са дневног реда, која увек остају актуелна због тога што су витална у оквиру неке делатности све док она постоји. Тако, на пример, питање улоге и одговорности свих старешина за васпитни рад ће се постављати све док та делатност представља значајан део целокупног живота и рада у Армији. Зато је и данас актуелно и вредно прочитати из чланка Светозара Вукмановића „О неким проблемима политичког рада у

Армији”, писаног 1948. године, реченицу: „Укоренило се схватање код неких војних руководилаца да квалитет политичких предавања, вечерњих часова, консултација и, уопште, читавог рада на идеолошко-политичкој изградњи, зависи искључиво од политичких радника. Такво схватање је из основа неправилно, јер оно у суштини демобилише читаву партијску организацију...”. Неовисно о томе да ли данас има таквих схватања или се она изражавају у другим облицима, важно је сагледати чињеницу да се питање идеолошко-политичке изградње увек постављало као ствар сваког старешине и партијске организације.

Сличан пример се може навести из истог чланка у погледу несхватања потреба марксистичког образовања код једног броја војних руководилаца као резултат несхватања „да се без познавања основа марксизма-лењинизма не може савладати војна наука, не може стећи солидно војно-стручно образовање, нити може бити говора о правилном сналажењу у војно-стручној пракси итд”. (Цитиран текст налази се на 32 стр. књиге). У нашој концепцији одбране оваква гледања добијају на значају.

Најзад, очито је да су слабости ове књиге произашле у првом реду из чињенице што је захваћен период од 15 година. То говори о томе да би било боље и корисније да овакве збирке излазе у краћим временским размацима, можда сваких пет година.

Пуковник
Здравко Колар